

Planiranje financijske budućnosti

Klemenčić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:540902>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

IVANA KLEMENČIĆ

PLANIRANJE FINACIJSKE BUDUĆNOSTI

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

IVANA KLEMENČIĆ

PLANIRANJE FINACIJSKE BUDUĆNOSTI

Završni rad

JMBAG: 030367467, redovita studentica
Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Osobne financije

Znanstveno područje: Društvene znanosti
Znanstveno polje: Ekonomija
Znanstvena grana: Financije

Mentor: prof. dr. sc. Dean Učkar

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Ivana Klemenčić, kandidat za prvostupnika poslovne ekonomije, smjera Financijski management ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, 20.09, 2019. godine

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Ivana Klemenčić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Planiranje financijske budućnosti, koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 20.09.2019.

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. OSOBNE FINACIJE	2
2.1. Osobne financije kao temelj sigurnije financijske budućnosti	2
2.1.1. Opće odrednice financijske pismenosti	2
2.1.2. Osobni proračun kao sredstvo kontroliranja osobnih financija	7
3. PLANIRANJE OSOBNIH FINACIJA	9
3.1. Temeljne odrednice financijskog ponašanja	9
3.1.1. Želje i potrebe	9
3.1.2. Financijski ciljevi	10
3.1.3. Kontrola financijskog plana	10
3.2. Faze planiranja financijske pozicije	10
4. STRATEGIJE INVESTIRANJA POJEDINCA.....	19
5. ZAKLJUČAK	26
LITERATURA	28
Popis slika	30
Sažetak.....	31
Summary	32

1. Uvod

Financijsko planiranje je proces upravljanja novcem kojem je cilj ostvarivanje osobnog

financijskog zadovoljstva. To je proces razvoja i implementacije dugoročnih planova radio stvaranja financijskih ciljeva. Financijsko planiranje nije kreiranje samo jednoga plana, već je to proces koordiniranja serije planova, pokriva različite aspekte financijske situacije pojedinca. Proces planiranja financija omogućuje pojedincu kontrolu nad vlastitom financijskom situacijom. U procesu planiranja svaki pojedinac ima svoju financijsku situaciju te iz toga nepostoje jedinstveni postupci financijskih aktivnosti koji bi se poduzimali kako bi se zadovoljile specifične potrebe i ciljevi pojedinca. Iz toga razloga, koja god da se financijska aktivnost poduzima, potrebno ju je pomno planirati. Planiranje je neophodno radi razboritijeg korištenja i upravljanja vlastitim financijskim sredstvima.

Cilj rada je analizirati proces planiranja financijske budućnosti.

U radu su korišteni sekundarni podaci. Pri pisanju završnog rada korištene su sljedeće metode istraživanja: metoda deskripcije, metoda sinteze i analize te metoda klasifikacije.

Rad se sastoji od pet poglavlja i pripadajućih potpoglavlja. Nakon Uvoda, u drugom poglavlju pod nazivom „Osobne financije“ pojmovno se određuju osobne financije te se govori o osobnim financijama kao temelju sigurnije financijske budućnosti kroz opće odrednice financijske pismenosti i osobni proračun kao sredstvo kontroliranja osobnih financija. U trećem poglavlju pod nazivom „Planiranje osobnih financija“ govori se o temeljnim odrednicama financijskog ponašanja (željama i potrebama, financijskim ciljevima te kontroli financijskog plana). Također, govori se o budžetu kućanstva i fazama planiranja financijske pozicije. U četvrtom poglavlju govori se o strategijama investiranja pojedinca. U petom poglavlju nalaze se zaključna razmatranja.

2. Osobne financije

O financijskoj budućnosti treba razmišljati na vrijeme, a ne kada nastupe financijski problemi, ili kada osobe dočekaju starost bez dovoljnih iznosa ranije kumulirane vlastite štednje. Stečene, dobre financijske navike utječu na kvalitetno upravljanje osobnim financijama od kućnog budžeta do štednje i željenog investiranja.

2.1. Osobne financije kao temelj sigurnije financijske budućnosti

„Upravljanje osobnim financijama je puno više od upravljanja novcem. Ono podrazumijeva obrazac koji omogućava da se na najbolji mogući način iskoristiti svoje ograničeno vrijeme i raspoloživi novac, pri čemu financijsko planiranje ima temeljnu ulogu“ (Santini et al., 2005: 5). Dobre financijske navike utječu na smanjenje pogrešaka te bolje korištenje vremena i novca. Od velikog značaja su praćenje i smanjivanje troškova, pametno ulaganje, detaljno informiranje prije donošenja odluka o kupnji (zaduživanju, izboru proizvodnja štednje itd.) te izbjegavanje emotivnog i stihijskog donošenja odluka (posebice onih odluka koje imaju dalekosežne posljedice) (Ivanov, 2017). Svime prethodno navedenim uspostavlja se uspješna kontrola nad novcem u svrhu sigurnije financijske budućnosti.

2.1.1. Opće odrednice financijske pismenosti

Prilikom definiranja same financijske pismenosti, teško je pronaći jedinstvenu definiciju koja bi adekvatno obuhvatila cjelokupno značenje toga pojma. Koriste se brojne definicije i objašnjenja ovisno o temama radova i specifičnom području financijske pismenosti koje se proučava. U ovom se radu navode dvije, opće prihvaćene i često korištene definicije. Prvu je definiciju donijela Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) 2005. godine, na samim počecima bavljenja problematikom financijske pismenosti.

Prema toj definiciji financijsko opismenjavanje je proces u kojem financijski potrošači/ulagači poboljšavaju svoje razumijevanje financijskih proizvoda i koncepata

te putem informacija, uputa i/ili objektivnih savjeta razvijaju potrebne vještine i sigurnost kako bi postali svjesniji financijskih rizika i prilika, kako bi mogli donositi utemeljene odluke, kako bi znali gdje se obratiti za pomoć te kako bi poduzimali druge učinkovite mjere za poboljšanje svoje financijske dobrobiti (OECD, 2005). Europska komisija pak definira financijsku pismenost kao sposobnost potrošača i malih poduzetnika da razumiju maloprodajne financijske proizvode kako bi bili u stanju donositi, na adekvatnim informacijama temeljene, financijske odluke (European parliament, 2015).

Neovisno o tome koja se definicija koristi, sve se zasnivaju na tri ključna koncepta (European Parliament, 2015):

1. poznavanje osnovnih financijskih koncepata
2. razumijevanje financijskih proizvoda i usluga ponuđenih od strane različitih financijskih institucija te svijest o rizicima koji su povezani s njihovim korištenjem
3. učinkovito upravljanje osobnim financijama i korištenim financijskim uslugama

U najširem smislu, financijska pismenost se odnosi na sve vrste financijskih odluka koje se donose za osobne, obiteljske ili poslovne potrebe. Bilo da se radi o odlukama o novcu, štednji, investicijama, zaduživanju, odlukama vezanim uz inflaciju, tečajni i kreditni rizik ili pak odlukama vezanim uz kamatne stope, sve su obuhvaćene financijskom pismenošću i ona ima ključne implikacije na kvalitetu donesenih odluka. Financijska pismenost, financijska edukacija i financijsko obrazovanje, postali su posebno aktualni u razvijenim zemljama prije otprilike jednog desetljeća. Svi oni predstavljaju aktivnosti čiji je osnovni cilj korisnike financijskih proizvoda i usluga, sudionike financijskih tržišta, ali i svekoliku javnost upoznati s osnovnim terminima vezanim uz financijsku pismenost, financijske proizvode i institucije te sa zakonitostima i načelima funkcioniranja financijskih tržišta. Na taj se način navedene skupine želi učiniti sposobnima shvatiti i na pravi način percipirati svoje financijske potrebe, rizike koji su sadržani u financijskim proizvodima kojima te potrebe nastoje zadovoljiti te im omogućiti samostalno upravljanje osobnim financijama na način koji eliminira opasnost od preuzimanja nepotrebnih rizika, prekomjernog zaduživanja i eventualne financijske isključenosti.

Odgovor na pitanje zbog čega je problem financijske pismenosti postao tako važan i aktualan, složen je te ga je moguće promatrati s više aspekata. „Naime, konvencionalni mikroekonomski pristup štednji i potrošnji polazi od pretpostavke da potpuno racionalan i informiran pojedinac u razdoblju ekonomskog rasta i visokih zarada neće trošiti cjelokupni svoj dohodak, već da će dio uštedjeti za razdoblja s nižim dohotkom, npr. nakon odlaska u mirovinu, a sve s ciljem održavanja ujednačenog životnog standarda tijekom cijelog života“ (Lusardi et al., 2014: 7). Brojne su studije koje pokazuju da je ovakav način optimizacije razine dohotka tijekom cijelog života, između ostalog, uvelike predodređen potrošačevim preferencijama (npr. njegovim afinitetom prema riziku), ekonomskim okruženjem u kojem potrošač donosi financijske odluke (npr. povratima na investicije i likvidnošću sustava), te darežljivošću sustava socijalne sigurnosti i to u pogledu dostupnosti i izdašnosti naknada i definiranih koristi. Učinkovitost ovakvih mikroekonomskih modela zasniva se na polaznim pretpostavkama koje podrazumijevaju da je pojedinac (potrošač) sposoban poduzeti kompleksne ekonomske kalkulacije, razumjeti zakonitosti financijskih tržišta te formulirati i provesti osobne štedne i potrošačke planove. Isto tako pojedinci bi trebali znati koliki bi dohodak trebali ostvarivati umirovini kako bi održali prihvatljiv životni standard, kolike povrate mogu očekivati na svoje investicije i kojim su rizicima izloženi u njima. Drugim riječima, potrebno je da pojedinci posjeduju izrazito visoku razinu financijske pismenosti kojom bi se znatno umanjila neizvjesnost glede budućih primitaka. No, istraživanja financijske pismenosti provedena prvenstveno u SAD-u, a zatim, slijedeći primjer SAD-a, i u ostalim razvijenijim zemljama svijeta, ukazala su na nezadovoljavajuću, ili čak izrazito nisku razinu financijske pismenosti kod velikog dijela potrošača, posebice kod slabije obrazovanih, onih s nižim dohotkom i bogatstvom, kod nacionalnih manjina te općenito kod žena u odnosu na muškarce.

Primjer je istraživanje koje su provele znanstvenice Lusardi i Mitchell 2004. u SAD-u i kojim se željele ispitati financijsku pismenost na osnovi samo triju postavljenih pitanja. Pitanja su imala za cilj pružiti informaciju o tome koliko ispitanici razumiju koncept kamatnih stopa i ukamaćivanja, inflacije i rizika. „Rezultati su pokazali da trećina ispitanika nije točno odgovorila na pitanje o kamatnim stopama i ukamaćivanju, jedna četvrtina je netočno odgovorila na pitanje vezano uz inflaciju,

dok je gotovo polovina ispitanika netočno odgovorila na pitanje koje se ticalo diverzifikacije rizika“ (Lusardi et al., 2014: 7).

Slični su zaključci bili i sljedećeg istraživanja provedenog od strane navedenih znanstvenica 2007. godine, ali ostalih istraživanja provedenih na istu temu (npr. Hilgert i Hogarth, 2003; Mandell, 2004; National Council for Economic Education, 2005). Sve je to ukazivalo na potrebu osmišljavanja i provedbe programa financijskog opismenjavanja s ciljem povećanja opće razine financijske pismenosti u društvu, čime bi se stvorili preduvjeti za donošenje informiranijih i realnijih financijskih odluka. Samim time, povećala bi se realnosti učinkovitost navedenih mikroekonomskih modela, a pružila bi se i podrška razvoju financijskih tržišta, te rastu i većoj učinkovitosti cjelokupnog nacionalnog gospodarstva. Potreba za širenjem financijske pismenosti nastala je prije svega kao rezultat ekonomskih i demografskih promjena, snažnog i ubrzanog razvoja financijskih tržišta te promjena javnih politika u pogledu mirovinske zaštite i zaštite potrošača općenito. „Načelno govoreći, moglo bi se reći da financijska pismenost postaje sve važnija, s jedne strane, zbog rastuće kompleksnosti individualnih potreba potrošača, a s druge strane zbog sve veće složenosti financijskih proizvoda i usluga koje potrošačima stoje na raspolaganju“ (Habschick, 2007: 5-10).

Koristi od financijske edukacije i podizanja opće razine financijske pismenosti imaju svi segmenti društva, počevši od najmlađih kategorija društva (djece) pa do najstarijih članova društva u mirovini. Isto tako, povećanjem financijske pismenosti kod pojedinih kategorija društva, pozitivni se efekti prenose i na društvo u cjelini, financijska tržišta se djeluje u smjeru očuvanja i osnaženja financijske stabilnosti. Za stvaranje financijski obrazovanog društva, potrebno je djecu već u najranijoj dobi upoznavati s osnovnim terminima vezanim uz financije, ali i ekonomiju općenito. Naravno, da takvi programi moraju biti prilagođeni uzrastu, kognitivnim sposobnostima i interesu djece u predškolskoj i školskoj dobi, ne treba ih opterećivati kompleksnim i nerazumljivim pojmovima i proizvodima, no ono što je važno jest već od malih nogu djecu upoznavati s konceptom novca, te im pomoći da shvate i razumiju njegovu vrijednost. „Na taj se način stvara temelj za daljnje obrazovanje i lakše prihvaćanje financijskih koncepata u starijoj životnoj dobi“ (Lusardi et al., 2014: 20-24).

Financijska pismenost je posebno važna i za studente. Brojni su studenti koji studiraju izvan mjesta prebivališta, koji žive u studentskim domovima ili podstanarskim stanovima i u pravilu raspolažu s fiksnim novčanim iznosom (bilo da se radi o roditeljskim doznakama, stipendijama ili dohocima od studentskih poslova) za zadovoljenje svojih životnih i fakultetskih obaveza na mjesečnoj razini. Većina se studenata sama brine i o plaćanju režija, to je razdoblje života u kojem otvaraju svoje transakcijske račune u bankama, stječu pravo upravljanja štednjom kojom su do njihove punoljetnosti i u njihovo ime upravljali roditelji te im se pruža mogućnost samostalnog ugovaranja novih financijskih proizvoda i usluga. „Odgovarajuća razina financijske pismenosti omogućit će studentima i mladima da odgovorno upravljaju tim aktivnostima te značajno smanjiti rizik od krivih odluka, neizvršavanja obaveza i posljedičnog upadanja u dugovna stanja što se može negativno odraziti na njihove buduće planove i financijske ciljeve koje će htjeti ostvariti“ (European Banking Federation, 2009: 57-60). Ono što je još važno napomenuti kada se govori o utjecaju financijske pismenosti na studente su svakako studentski krediti. Nemali se broj studenata susreće s poteškoćama oko financiranja studija, posebice ako se za potrebe studija treba preseliti u drugi grad. Studentski krediti jedan su od načina na koji se svakom zainteresiranom pojedincu može omogućiti pohađanje željenog studijskog programa neovisno o njegovom osobnom ili obiteljskom materijalnom statusu. Problem koji se pojavljuje jest da je veliki broj studenata još uvijek nedovoljno upoznat sa studentskim kreditima koji se nude, njihovim uvjetima i procedurom oko njihovog odobravanja. Viša razina financijske pismenosti u tom slučaju podiže svijest o postojanju kredita, utječe na njihovu promociju među studentima, olakšava njihovo prihvaćanje i korištenje, a kod onih studenata koji se odlučuju za podizanje takvih kredita omogućuje da shvate preuzete obveze i odgovorno pristupaju njihovom ispunjavanju.

U odrasloj dobi financijska pismenost također ima veliku ulogu i utjecaj na odluke koje se donose, a posljedično s time i na kvalitetu te životni standard pojedinca i njegove obitelji. Osobe s višom razinom financijske pismenosti odgovorno postupaju s raspoloživim financijskim sredstvima, anticipiraju rizike kojima su izloženi i poduzimaju odgovarajuće mjere zaštite od nastanka potencijalnih šteta i gubitaka.

Financijski obrazovanije osobe formiraju fondove štednje za iznenadne situacije koje mogu rezultirati gubicima i neočekivanim izdacima, prepoznaju važnost štednje za mirovinu kao ključnog čimbenika za životni standard u mirovini, bolje razumiju financijske proizvode i usluge, vlastite potrebe koje tim proizvodima žele zadovoljiti te su na temelju toga sposobni odabrati upravo onaj proizvod koji najbolje udovoljava njihovim zahtjevima i preferencijama. Istraživanje provedeno u Sjevernoj Irskoj ukazalo je na pozitivnu korelaciju između razine financijske pismenosti i vještina upravljanja novcem i raspoloživim budžetom. Zaključci navedenog istraživanja ukazuju da su osobe s višom razinom financijske pismenosti i superiornijim vještinama upravljanja novcem manje zadužene, u odnosu na prihode koje ostvaruju, od osoba s manje razvijenim vještinama. „Također je kod takvih osoba manja vjerojatnost da će se zaduživati po visokim kamatnim stopama i kod alternativnih pružatelja financijskih usluga, a i neto vrijednost njihova kućanstva je u pravilu veća“ (French et al., 2014: 3-13). Zaključno, od više razine financijske pismenosti koristi ima društvo u cjelini. Već je spomenuto da financijski obrazovaniji pojedinci planiraju, štede, uvažavaju rizike, izbjegavaju nepotrebnu kupovinu, informiraniji su i imaju veće povjerenje u financijska tržišta te višu stopu participacije na njima, razumiju svoja prava i obveze u dužničko – vjerovničkim odnosima.

Na taj se način izbjegavaju društveni troškovi sanacije financijskih propasti i osobnih bankrota, manji je teret na socijalnoj ulozi države glede isplate socijalnih naknada i mirovina jer pojedinci prihvaćaju višu osobnu odgovornost u tim pitanjima, te se smanjuje vjerojatnost financijske, a potom i socijalne isključenosti pojedinaca zbog financijskih poteškoća u kojima su se našli.

2.1.2. Osobni proračun kao sredstvo kontroliranja osobnih financija

Svrha korištenja osobnog proračuna je kontrola vlastitog novca tj. kontrola primitaka i izdataka, jednostavnije ostvarivanje financijskih ciljeva, izbjegavanje prezaduživanja, uočavanje nepotrebnih troškova uz smanjenje ili preusmjeravanje u štednju, spremnost na izvanredne situacije i neočekivane troškove, odnosno skladniji život s manje stresa.

U svrhu kontrole osobnih financija potrebno je kreirati osobni proračun u nekoliko koraka. Prvi korak je utvrđivanje razdoblja za koje se proračun sastavlja (najbolje mjesečno), zatim slijedi utvrđivanje razine primanja (plaća) i razine izdataka (bilježenje prema stavkama namjene), dodjeljivanje određenog iznosa novca svakoj namjeni izdataka, kontrola potrošnje i procjena i prilagodba proračuna.

3. PLANIRANJE OSOBNIH FINANCIJA

Planiranje i odlučivanje o financijama često zahtijeva procjenjivanje budućnosti, što pojedincu koji nema dovoljno znanja i informacija može predstavljati veliki problem. Udaljavanjem od sadašnjosti na osobne financije utječu sve veći i češći rizici, a mogućnost od neočekivanih događaja se povećava. Nakon što je plan sastavljen treba ga se držati, što u današnjem društvu mogu ostvariti samo uporne osobe, jer su svakodnevne marketinške kampanje sve bolje i prikazuju gotovo svaki proizvod kao baš onaj koji je nama potreban.

3.1. Temeljne odrednice financijskog ponašanja

Na financijsko ponašanje utječu tri faktora (Ivanov et al., 2018:150):

- „ekonomski (dohodak, cijene, kamate i sl.);
- socio-demografski (okolina, obitelj i prijatelji, dob i sl.);
- psihološki (osjećaji, stavovi i sl.).“

Posebno su važne osobne vrijednosti, ali i vrijednosti drugih članova obitelji i prijatelja, jer često upravo one određuju ponašanje osobe.

3.1.1. Želje i potrebe

„Vrijednosti su osnovna ljudska uvjerenja i stavovi o onome što je važno, poželjno i isplativo. Različite vrijednosti rezultiraju različitim potrebama i željama osobe, a nakon toga i različitim financijskim odlukama“ (Ivanov et al., 2018:151): Na temelju vlastitih životnih vrijednosti, formiraju se potrebe i želje koje se pokušavaju ostvariti tako da se postave ciljevi. Ukoliko sustav vrijednosti nije dobro postavljen, nastaju probleme se uslijed nepromišljenosti daje prednost željama, a ne potrebama. Izrazito je bitno znati se kontrolirati, odrediti prioritete dok ispunjavanje želja dolazi isključivo nakon ispunjavanja svih osnovnih životnih potreba.

3.1.2. Financijski ciljevi

„Cilj je krajnji rezultat nečega što se namjerava steći, postići, napraviti ili ostvariti u bliskoj ili daljoj budućnosti“ (Ivanov et al., 2018:157). Donošenje određenih odluka znatno je olakšano ako se donesu ciljevi. Financijski mogu biti kratkoročni (do mjesec dana), srednjoročni (od mjeseca do godine) i dugoročni (duže od godine). Postavljanje ciljeva dovodi do njihovog ostvarenja. Ciljevi trebaju biti specifični (koji je plan?), mjerljivi (kako će se izmjeriti?), ostvarivi (koje radnje se moraju napraviti?), realistični (je li u skladu s mogućnostima?) i određeni vremenskim razdobljem (kada će se ostvariti?).

3.1.3. Kontrola financijskog plana

Posljednji korak pri financijskom planiranju je kontrola koja obuhvaća sve što je bilo potrebno učiniti kao je planirano. Barem jednom godišnje je potrebno učiniti kontrolu. U svrhu utvrđivanja činjenica da li je sve poduzeto za ostvarenje ciljeva. „Financijsko planiranje je dinamičan proces koji se neprestano nastavlja. Stoga se ostvarivanje jednog cilja može smatrati polazišnom točkom za kreiranje drugog, novog cilja“ (Ivanov et al., 2018:159).

3.2. Faze planiranja financijske pozicije

„Proračun je financijski plan koji pokazuje za što ćete koristiti zarađeni novac. To može biti pisani ili elektronički dokument za praćenje planiranih i ostvarenih primanja i izdataka u određenom vremenskom razdoblju, na primjer tijekom narednog mjeseca. Proračun je jako važan za svakog pojedinca i svaku obitelj“ (Ivanov et al., 2018:160):

Uz kvalitetno planiranje i kontrolu osobnih financija lakše se amortiziraju neočekivani životni događaji. Zbog toga mnogi ekonomski stručnjaci savjetuju kratkoročno i dugoročno planiranje. Nažalost, to nije toliko jednostavno.

„Planiranje predstavlja budući proces koji je započet u sadašnjosti, a njegov završetak se očekuje u budućnosti“ (Santini, 2009: 9). Problem je taj što je budućnost

povezana s neizvjesnošću i naprosto nije moguće predvidjeti što će se točno dogoditi sutra ili za pet godina. Planiranje je izuzetno važno za kućanstva jer je „plan dokument koji uništava naše fantazije, bez njegove istine i discipline možemo misliti da je sve uredu, a u stvarnosti je kraj vrlo blizu“ (Baker, 2004: 80).

Planiranjem vlastitih osobnih financija moguće je:

- smanjiti neizvjesnost u pogledu dostatnosti novca potrebnog za financiranje životnih potreba u budućnosti;
- smanjiti vjerojatnost pojave financijskih poteškoća;
- smanjiti nepotrebne rashode za plaćanje kamata;
- povećati prihode;
- povećati neto vrijednost imovine;
- izbjeći situacije pretjerane zaduženosti, bankrota ili bilo kojeg drugog oblika financijske ovisnosti o drugima (Ivanov, 2017).

Sve ove mogućnosti na kraju dovode do povećanja kvalitete života i osobnog zadovoljstva, stoga je isplativo i mudro dva puta razmisliti na što i kako ćemo novac potrošiti. Loše ili dobro kratkoročno planiranje može utjecati na naše dugoročno planiranje i zato prilikom sastavljanja plana ponajprije treba biti realan.

Sydney J. Harrison smatra da „Idealist vjeruje da ne treba gledati na kratki rok, cinik ne vjeruje u važnost dugog roka, realist zna da ono što je učinjeno kratkoročno određuje dugoročno“ (Santini, 2008: 90). Samo planiranje osobnih financija odvija se kroz nekoliko faza koje su međusobno povezane, a svaka faza je podjednako bitna.

Slika 1. Proces financijskog planiranja

Izvor: G. Santini i S. Bebek, Vodič za razumijevanje osobnih financija, Zagreb, RIFIN, 2005.

Proces započinje određivanjem trenutne financijske situacije koja je početna točka za "kovanje" plana i stvaranje vizije. Ukoliko se nerealno odredi početna točka, cijeli plan je beskoristan i nema ga smisla provoditi. Svaki pojedinac ima drugačiju i jedinstvenu financijsku situaciju, a najveći se naglasak ovdje stavlja na potrebi za realnom procjenom svojih obveza i mogućnosti. Ljudi često sami od sebe prikrivaju svoju pravu financijsku situaciju uvjeravanjem kako je ona puno bolja nego što zapravo je, iako podsvjesno znaju da to nije istina. Trenutna financijska pozicija određuje se uzimajući u obzir:

- vrijednost vlastite imovine i obveza;
- veličinu dohotka i drugih prihoda kućanstva;
- veličinu rashoda kućanstva;
- raspodjelu dohotka na osobnu potrošnju i štednju (Ivanov, 2017).

Za potrebe određivanja trenutne financijske pozicije te sagledavanje mogućnosti za povećanje financijske učinkovitosti u budućnosti, potrebno je sastaviti temeljna financijska izvješća.

To su bilanca (tzv. bilanca stanja) i bilanca uspjeha (novčani tok). Bilanca stanja prikazuje stanje imovine i obveza na određeni dan (posljednji dan u godini, posljednji dan kalendarskog mjeseca i slično). Bilanca se dijeli na aktivu i pasivu. U aktivu jesva realna imovina i financijska imovina (stan, građevinska parcela, automobil, bicikl, nakit, ulaganja u vrijednosne papire, ulaganja u investicijske fondove, osiguranja, novac u novčaniku, novac na tekućim računu). U pasivi su kratkoročne i dugoročne obveze, sve ono što se duguje (iznos ukupnog duga po primljenim kreditima, nepodmirenim troškovima kreditnih kartica idrugim neplaćenim računima). „Neto bogatstvo je iznos novca koji bi ostao kada bi se prodala sva imovina i podmirile sve obveze. Taj iznos pokazuje financijsko stanje pojedinca ili obitelji u određenom trenutku“ (Barbić et al., 2018: 71).

Određivanje vrijednost svoje imovine (Santini et al., 2005: 24):

$$\text{neto bogatstvo} = \text{imovina} - \text{obveze}$$

Bogatstvo izraženo u novcu nije mjerilo osobne vrijednosti, već je pokazatelj financijskog stanja pojedinca ili obitelji. Važno je znati izračunati neto bogatstvo kako bi mogli planirati financijske ciljeve. Bilanca uspjeha ili novčani tok kućanstva drugo je važno financijsko izvješće kojim se utvrđuje trenutna financijska situacija pojedinca. Ona pokazuje sav novac koji dolazi, sve primitke i sav novac koji izlazi iz kuće, sve izdatke tj. troškove i plaćanja. „Bilanca uspjeha sastavlja se za određeno razdoblje mjesec dana, šest mjeseci, godinu dana.“ (Addiko bank) Ako se bilanca uspjeha sastavlja za mjesec dana, ona se naziva proračun (budžet) kućanstva. Po svim svojim stavkama bilanca uspjeha nalikuje na proračun kućanstva. Razlika je u tome što se proračun sastavlja za buduće razdoblje radi kontrole potrošnje i najučinkovitije uporabe raspoloživih financijskih sredstava. S druge strane, bilanca uspjeha odnosi se na prošlo završeno razdoblje i uobičajeno se sastavlja na kraju godine, iako ju, prema potrebi, može se sastavljati i češće kako bi se pratila dinamika ispunjenja financijskih ciljeva kućanstva. Prihodi i rashodi kućanstva iskazuju se prema načelu blagajne, što znači da se evidentiraju u trenutku kada je novac stvarno primljen, odnosno isplaćen. Pozitivna vrijednost razlike između ukupnih prihoda i ukupnih rashoda u bilanci uspjeha naziva se čisti novčani tok, neto štednja ili novčani višak.

Negativna vrijednost novčanog toka ukazuje na manji iznos prihoda u odnosu na rashode i potrebno je takav novčani tok sanirati kroz prodaju imovine, smanjenjem troškova ili novim zaduživanjem.

„Uz izradu financijskih izvještaja, poželjno je izračunati i financijske pokazatelje. Šestnajkorisnijih pokazatelja pri određivanju trenutačne financijske situacije“ (Barbić et al., 2018: 75-76):

1. pokazatelj solventnosti;
2. pokazatelj tekuće likvidnosti;
3. pokazatelj otplate duga;
4. pokazatelj troškova stanovanja;
5. pokazatelj bruto zaduženosti;
6. pokazatelj štednje.

Pokazatelj solventnosti je omjer ukupne utržive imovine i ukupnih obveza, kada je pokazatelj veći od 1 kućanstvo je solventno. Pokazatelj tekuće likvidnosti je omjer likvidne kratkotrajne imovine i kratkoročnih obaveza, ukoliko je koeficijent veći od 2 to znači da pojedinac ili kućanstvo ima dovoljno tekuće likvidne imovine s kojom može podmiriti svoje kratkoročne obaveze. Pokazatelj otplate duga je omjer godišnjih obveza po kreditima i raspoloživog neto dohotka, financijski savjetnici preporučuju držanje ovog omjera ispod 15-20%, upozoravajući na toga su kućanstva čiji dug prelazi 20% neto dohotka ozbiljno ugrožena. Pokazatelj troškova stanovanja je omjer godišnjih troškova stanovanja i ukupnih primanja. Pokazatelj troškova stanovanja pokazuje koliki dio ukupnih primanja odlazi za financiranje troškova stanovanja. Godišnji troškovi održavanja uobičajeno se izračunavaju množenjem tržišne vrijednosti nekretnine s 3%. Pokazatelj bruto zaduženosti je omjer godišnjih bruto otplata dugova i raspoloživog neto dohotka. Taj podatak ispituje koliko se raspoloživog dohotka troši na podmirenje ukupnih dugova kućanstva i njegova maksimalna vrijednost ne bi smjela nikad a prijeći 40%, a poželjno bi bilo da bude i ispod spomenute granice. Pokazatelj štednje predstavlja omjer ušteđenog iznosa i raspoloživog dohotka kućanstva. Poželjno je da iznos pokazatelja iznosi minimalno 10% ili više.

Druga faza je definiranje financijskih ciljeva koji se trebaju ispuniti tijekom određenog razdoblja. Ciljevi moraju biti postavljeni sukladno mogućnostima pojedinca jer težnja za ostvarenjem neostvarivog, često dovodi do financijskog neuspjeha. U pravilu nerealni ciljevi rezultiraju teško rješivim financijskim problemima i smanjenjem neto vrijednosti kućanstva.

Financijski ciljevi trebaju održavati vrijednosti i prioritete kućanstva, fazu životnog ciklusa te njihove želje i potrebe. „Prije donošenja ciljeva poželjno je provesti analizu prijašnjeg mjeseca i financijskih odluka koje su tada donesene kako bi se u novom razdoblju bilo što uspješnije. Reviziju prošloga razdoblja moguće je provesti kroz sljedeće korake“ (Barbić et al., 2018: 77):

1. revizija postavljenih ciljeva;
2. analiza ostvarenih ciljeva i postignutog uspjeha;
3. promišljanje o tome gdje bi pojedinac bio danas da je uspio ostvariti većinu odplaniranoga.

Ispravno postavljanje ciljeva je proces kojeg se može naučiti. Tek kada se točno odredi što se želi postići, znat će se i kamo usmjeriti koncentraciju. Dobro postavljeni ciljevi mogu izuzetno motivirati jer kad se prvi put ostvari zadani cilj, osoba će biti financijski zadovoljna. Kada se jasno odredi životni cilj, jedna od metoda koja se preporučuje za ocjenjivanje cilja je SMART metoda. SMART je kratica za (Barbić et al., 2018: 78):

1. „Specific (određen) - cilj treba biti jasno izražen i naglašavati ono što pojedinac želi postići. Specificiranje cilja je odgovor na pitanja: Što želite postići? Korisne riječi poput: organizirati, koordinirati, razvijati, planirati, izgraditi... Zašto je ovo potrebno učiniti u zadanom vremenskom roku? Kako možete postići svoj cilj? Na koji način? Potrebno se je pobrinuti da je cilj specifičan, jasan i jednostavan.
2. Measurable (mjerljiv) - mjerljivo je ono što pomaže prilikom upravljanja akcijama za postizanje cilja. Više manjih, mjerljivih koraka do cilja daje "male pobjede" koje podižu motivaciju na putu do krajnjeg cilja, omogućuju praćenje promjene koja nastaje, postavljanje vremenskog okvira, ali i zadovoljstvo postignutim.

3. Attainable (ostvarljiv) - kada se identificiraju važni ciljevi, treba razmišljati o načinima na koje se mogu ostvariti ciljevi. Ako je cilj daleko izvan realnih mogućnosti, najvjerojatnije će se vrlo brzo od njega odustati. Iako dobro postavljeni cilj traži ulaganje dodatnog napora.
4. Realistic (realan) - realan ne znači i jednostavan, u ovom slučaju, pravo značenje za cilj je: izvediv. Zato treba pripremiti plan i načine postizanja cilja koji su izvedivi, mogući.
5. Timely (vremenski određen) - poželjno je postaviti vremenski okvir za postizanje cilja. Na ovaj način definira se jasnije raspon vremena u kojem treba provoditi korake koji vode k cilju.“

Financijski ciljevi ne bi smjeli djelovati destimulativno već inspirativno i poticati na financijsko bogatstvo.

Slika 2. SMART metoda određivanja ciljeva i pitanja za ciljeve

Izvor: M. Ivanov, A. Lučić, D. Barbić, Moj novac, moja budućnost, Zagreb, 2018, str. 157.

Nadalje slijedi identificiranje alternativa kod kojih se prepoznaju njihove prednosti i nedostatci. Prilikom odabira određene alternative treba uzeti u obzir životnu situaciju u kojoj se pojedinac nalazi i osobne vrijednosti. Kako bi se ostvario jaz između onoga gdje se trenutno nalazi pojedinac i gdje bi želio biti mora primijeniti odabranu financijsku strategiju. Alternative najčešće uključuju odabir jedne od sljedećih strategija: primjenjivanje sadašnjih resursa i/ili stvaranje novih. Kada se govori o sadašnjim resursima mogu se upotrijebiti korištenje uštede ili preusmjerenje tekućih troškova, dok je za generiranje novih resursa potrebno razmotriti ili novo

radno mjesto, da bi se povećao iznos primanja, ili prekovremeni rad, ili dodatni honorarni posao. „Svaka odluka ima svoje alternative, a svaki izbor ima svoje oportunitetne troškove i rizike“ (Barbić et al., 2018: 79).

Nakon identifikacije, slijedi faza vrednovanja alternative koja je operativno najosjetljiviji dio procesa. Važno je imati na umu da je odlučnost u primjeni odabrane alternative osnovna pretpostavka za ispunjenja postavljenih ciljeva. Kod vrednovanja alternativa uzima se u obzir životna situacija, osobne vrijednosti i ekonomski uvjeti pojedinca i kućanstva. Pitanje je koji smjer djelovanja odabrati kako bi ostvarili postavljene ciljeve. Prije nego se odluči koja strategija je najpogodnija važno je temeljito procijeniti i odvagnuti sve mogućnosti. Važno je razmotriti prednosti i nedostatke svake opcije. Iznimno je bitno uzeti u obzir troškove alternative koja se napušta kako bi se odabrala neka druga opcija. Osim oportunitetnog troška treba procijeniti i izloženost rizicima te rizike svestina najmanju moguću razinu. Najdjelotvorniji način upravljanja rizicima jest prikupljanje informacija na temelju vlastitog iskustva i iskustva drugih.

Predzadnja faza je izrada i implementacija plana i od ovog trenutka pojedinac se mora držati plana ukoliko želi ostvariti zadane ciljeve. Nakon što su ciljevi identificirani lakše je razmatrati trošak ostvarivanja ciljeva ukontekstu trenutčne situacije. Finaliziranje plana zahtijevat će donošenje odluka o ciljevima koje pojedinac treba slijediti i najbolje korake koje treba poduzeti. „Nakon što je plan kreiran disciplina postaje najvažnija jer je potrebno disciplinirano slijediti put, zato je potrebno kreirati korake kako bi ih se mogli pridržavati“ (Barbić et al., 2018: 81).

Zadnja faza je preispitivanje plana jer kako se životne okolnosti mijenjaju, treba se mijenjati i financijski plan, ali ne brže ili sporije od čimbenika koji na njega utječu. Faza kreiranja plana je i najvažnija faza. Zbog dinamike života i promjena koje se događaju potrebno je kontrolirati i revidirati svoj plan prema potrebama. Poželjno je barem jednom godišnje provesti potpunu reviziju plana, a promjene osobnih, ekonomskih i socijalnih čimbenika mogu rezultirati češću kontrolu i promjenom procesa. Pregled plana može dovesti i do spoznaja o ispunjenju zadanih ciljeva. Izvorne strategije možda neće polučiti očekivane rezultate i mogu zahtijevati prilagodbu. Osim toga u planu može uvijek doći do nepredviđenih događaja. Financijska situacija svakog pojedinca se s vremena na vrijeme mijenja. Može doći

do neplaniranih troškova ili neplaniranih prihoda. Osim toga može doći i do novih životnih ciljeva koje je potrebno ubaciti u svoj financijski plan.

„Bitno je da financijsko planiranje nezavršava u ovoj fazi kada se ispune financijski ciljevi već je to dinamičan proces ukojem se po realizaciji jednog cilja odmah kreće u novi financijski cilj s liste pojedinčevih želja“ (Barbić et al., 2018: 81):

4. STRATEGIJE INVESTIRANJA POJEDINCA

Financijski stabilnost postoji ukoliko se uštedi određena svota novca te se može odlučivati o tome kakoće se ulagati. Štednja i ulaganje su preduvjet financijskog uspjeha. Zbivanja u ekonomiji i na financijskim tržištima ponekad su vrlo nepredvidiva i nepovoljna, tako da nema zajamčenog dobitka, a gubitak se ponekad ne može izbjeći. Proces financijskog planiranja nije moguće propisati nekim standardom i pojedincu se ne može točno savjetovati kako raspolagati s novcem. „Proces planiranja može se primijeniti kod ljudi bilo kojih godina, dohodaka i životnog stila“ (Kapoor et al., 1988: 9).

Štednja treba započeti prilikom prvog priljeva novca, ako se redovito izdvajaju i manje svote novca za štednju, na dugi rok, može se kumulirati novac koji će dobro doći za nepredviđene okolnosti ili za ulaganje. Hrvatski institut za financijsku edukaciju navodi tri osnovna razloga za štednju (Hrvatski institut za financijsku edukaciju, 2019):

1. za hitne slučajeve;
2. za investiciju;
3. za mirovinu.

Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB) osigurava depozite vjerovnika u svakoj kreditnoj instituciji do uključivo visine od 100.000,00 EUR u kunskoj protuvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a na dan nastupa osiguranog slučaja kreditne institucije (Zakon o osiguranju štednih depozita, Narodne novine broj 177/04, 119/08, 153/09 i 80/13). Odluku o najboljoj vrsti ulaganja svaka osoba donosi za sebe. Ona ovisi o mnogim čimbenicima.

Prema Hrvatskom institutu za financijsku edukaciju neki od najvažnijih su:

1. sklonost riziku;
2. očekivana stopa prinosa;
3. vrijeme ulaganja;
4. životna dob;
5. visina raspoložive štednje.

Na temelju čimbenika može se procijeniti radi li se konzervativnim ulagačima, umjerenim ulagačima ili agresivnim ulagačima, odnosno radi li se o nisko rizičnom, srednje rizičnom ili visoko rizičnom planiranju. Najsigurnija opcija za ulagača je kombinacija sva tri oblika financijskog planiranja, a posebno kada se radi o ulaganjima za mirovinu, potrebna je kombinacija ulaganja kako bi se izbjegao rizik ukupnog ulaganja fonda (Hrvatska narodna banka, 2019).

Karakteristika nisko rizičnog ulaganja je kratak rok ulaganja i niski prinos. Najtipičniji primjernisko rizičnog ulaganja je štednja. Neke od vrsta štednji koji se ponudi korisniku štednje su (Hrvatska narodna banka, 2019):

1. rentna štednja;
2. dječja štednja;
3. štedni račun s višekratnim uplatama;
4. klasični oročeni depoziti;
5. stambena štednja.

Prinos koji se stječe na temelju štednje je kamata. Prije ugovaranja bilo koje štednje poželjno je pripaziti i odrediti što je moguće preciznije iznos, rok, dinamiku i ciljeve koji se žele postići. Potrebno se detaljno informirati o uvjetima oblika štednje. Važno je poznavanje svih aspekata ugovaranja, vođenja, redovnog i prijevremenog zatvaranja štednje. Osim toga, potrebno je imati na umu i sve troškove i naknade koji bi se mogli pojaviti (ulazna/izlazna naknada, naknade zavođenja, naknade za prijevremeno razročenje i sl.) u procesu štednje. Te su informacije dostupne u javno objavljenim tarifama naknada. Ponekad je, prije ugovaranja štednje, korisno „staviti na papir“ nekoliko scenarija te usporediti zaradu od kamata i pripadajućih troškova zasvaki od scenarija i tek na temelju takvog „testa“ donijeti i odluku. Institucije koje pružaju usluge štednje su štedionice, stambene štedionice, kreditne unije, ugovorene štedne institucije i banke.

Hrvatska narodna banka nadzire poslovnu aktivnost kreditnih institucija (banaka i stambenih štedionica). Ostale financijske institucije nadzire Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA). Za razliku od oročenih depozita i stambene štednje kojima je cilj štednja, postoje mnogi financijski proizvodi koji su kombinacija štednje i ulaganja.

„To su životna osiguranja s obilježjima štednje, dobrovoljna mirovinska štednja te ulaganja u investicijske fondove. U nisko rizično ulaganje također se smatra ulaganja u državne obveznice, certifikate o depozitu i korporacijske obveznice poduzeća s visokim rejtingom i ulaganja u nekretnine“ (Ivanov, 2018: 127).

Ulagači kupuju obveznice iz tri razloga (Kapoor et al., 1988:534):

1. „pravo na prihod od kamata po kuponu;
2. mogućnosti zarade zbog povećanje tržišne vrijednosti kupljene obveznice;
3. pravo na isplatu nominalne vrijednosti obveznice po dospelju.“

Emitent se obvezuje isplaćivati kamate u ugovorenim (polugodišnjim ili godišnjim) iznosima, dok se glavnica podmiruje na dan dospelja. Postoje i obveznice sa serijskim dospeljem, kod kojih se i glavnica i kamate plaćaju u periodičnim iznosima. Najčešća vrsta obveznice je obveznica s fiksnim prinosom, koji označava kuponska stopa. Cijena obveznice se može mijenjati sve do dana dospelja. Na vrijednost obveznice utječe stanje u poduzeću i vjerojatnost isplate obveznice. Kao rezultat ovih faktora moguće je obveznice kupiti po cijeni nižoj od stvarne vrijednosti i kada dođe do porasta vrijednosti prodati te zaraditi na razlici u cijenama. „Obveznice mogu biti isplaćene pri isteku roka. Pri kupnji obveznice stvaraju se dvije opcije: zadržati obveznicu do dana dospelja ili prodati obveznicu u bilo kojem trenutku uz diskont“ (Kapoor et al., 1988:534).

Prilikom planiranja srednjoročnih i dugoročnih ulaganja, bitno je uzeti u obzir vremensku vrijednost novca, kako bi se definirao potreban mjesečni iznos ulaganja. Odabir oblika ulaganja mora biti usklađen s razinom averzije prema riziku, vremenskim horizontom ulaganja, preferencijama oko učestalosti rizika, te životnoj dobi, odnosno životnom ciklusu pojedinca. Zlato je sredstvo očuvanja vrijednosti novca kojem mnogi pribjegavaju u situacijama nesigurnosti. Na cijenu zlata utječu mnogobrojni čimbenici poput političke situacije, ratnih zbivanja i inflacije. Tržište investicijskog zlata može biti vrlo likvidno. Tržište investicijskog zlata je globalno, a ne lokalno, što olakšava pronalaženja kupca. Ako se pojavi potreba za prodajom dijela investicijskog zlata, relativno je izvjesno da će likvidno tržište postojati, što istodobno zlato čini i iznimno sigurnom investicijom. U zlato se može ulagati na nekoliko različitih načina. Prvi oblik ulaganja u zlato jest kupnja zlatnih poluga.

Osim u poluge, moguće je ulagati i u zlatne kovanice koje se proizvode od 24 karatnog zlata. Većina brokera zahtijeva minimalnu investiciju u količini od 10 kovanica i za to naplaćuju proviziju od približno 2%. Postoji mogućnost ulaganja u takozvane zlatne dionice. Ulaganje u „zlatne dionice“ odnosi se na ulaganja u dionice rudarskih kompanija čija se cijena određuje prema potražnji za zlatom i vrijednosti rudarskih poduzeća. Kako se cijene dionica zlata obično kreću u suprotnom smjeru od ukupnog dioničkog tržišta, ulaganje u zlatne dionice može poslužiti kao izvrstan način diversifikacije investicijskog portfelja. Osim u zlato, popularno je i ulaganje u dijamante, safire, rubine, smaragde i druge vrste dragog kamenja (Cvrlje, 2014).

Ulaganje u nekretnine je za investitore uzbudljiva strateška investicija i može biti jako unosna. Za razliku od ulaganja u dionice i obveznice investitori mogu imati utjecaj prilikom kupnje imovine. Za kupnju nekretnine treba se dati kapara koja obično iznosi 20% do 25%. Kapara je osiguranje plaćanja i prodavaču i investitoru. Četiri razloga investiranja u nekretnine (Investopedia, 2019):

1. postati vlasnik;
2. grupa za ulaganje u nekretnine, zarada od najma;
3. trgovanje nekretninama, zarada od preprodaje nekretnine;
4. trgovanje u tuđe ime, zarada od provizije.

Ulaganja u nekretnine se razlikuju od ostalih oblika investicija po tome što je svaka nekretnina jedinstvena; od njene lokacije pa do stupnja njene likvidnosti. Ulaganja u nekretnine iziskuju značajna novčana sredstva koja se teško mogu prikupiti iz vlastitih izvora, što zahtijeva dodatan oprez investitora.

Razlozi ulaganja u nekretnine uključuju zaštitu od inflacije, korištenje poreznih olakšica, mogućnost ostvarenja profita kroz najam ili prodaju te mogućnost ostvarenja kapitalnog dobitka. Ulaganja u nekretnine mogu se podijeliti na direktna i indirektna. Kod direktnih ulaganja investitor zadržava vlasništvo nad nekretninom, dok se kod indirektnih ulaganja u nekretnine zakonskim putem imenuje skrbnika koji upravlja investicijom u ime svih investitora. Partnerstva su primjer indirektnog ulaganja u nekretnine (Cvrlje, 2014).

Špekulativne investicije su oblik visoko rizičnih ulaganja u koja investitori ulažu s ciljem ostvarenja visokih profita u kratkom vremenskom razdoblju. U navedeno ulaze špekulativne dionice, neke vrste obveznica, ulaganja u dioničke fondove, opcije, neke vrste nekretnina i umjetnina. Razlozi zašto investitori ulažu u dionice su (Kapoor et al., 1988: 502):

1. „zarada od dividendi;
2. zarada od rasta vrijednosti;
3. cijepanje dionica.“

Dividende nisu obavezne za isplatu kod svih vrsta dionica i najčešći su izvor nezadovoljstva kod dioničara. Dividende se mogu isplaćivati u gotovini, dodatnim dionicama ili proizvodima poduzeća. Osoba ili kompanija poslije kupnje dionica zadržavaju dionice neko vrijeme. Dođeli do promjene vrijednosti u tom vremenu vlasnik može birati hoće li dionice prodati po novoj vrijednosti. Odluči li vlasnik prodati dionice razlika između prodajne i kupovne cijene biti će profit. Cijepanje dionica proces je u kojem se udjeli u postojećih dionica u vlasništvu trenutnog dioničara dijele na veći broj udjela. „Glavni razlog zašto kompanije dijele dionice je što uglavnom kompanije imaju zacrtanu idealnu cijenu svojih dionica. Poraste li na tržištu cijenadionica dijeljenjem dionica cijena se vraća u idealnu. Također, dijeljenjem dionica točnije spuštanjem cijene jedne dionice povećava se ulaganje jer se zbog niže cijene čini da ima mjesta za rast. Postoji i slučaj kada se dionice dijele zbog smanjivanja broja do toga dolazi kada odbor zaključi da je trenutna cijena po dionici preniska“ (Kapoor et al., 1988: 503). Ulaganja u investicijske fondove predstavlja alternativu osobama koje žele izravno ulagati udionice, obveznice i druge vrijednosnice.

Investicijski fondovi su institucionalni ulagači koji prikupljaju novčana sredstva široke javnosti i u skladu s unaprijed utvrđenim financijskim ciljevima plasiraju ih u dugoročne, rjeđe u kratkoročne financijske instrumente. Kod ovog oblika ulaganja investicijama umjesto ulagača upravljaju profesionalni menadžeri fonda. Ova vrsta ulaganja može biti posebno korisna osobama koje su zainteresirane za spomenut oblik ulaganja, a sami ne posjeduju dovoljno znanja ili pak nemaju dovoljno iskustva po pitanju ulaganja.

Drugi razlog je mogućnost diversifikacije. Investicijski fondovi mogu biti otvoreni ili zatvoreni, a otvoreni se mogu podijeliti na (Hanfa, 2019):

- novčani otvoreni investicijski fondovi - u strukturi imovine prevladavaju depoziti kod banaka, kratkoročne vrijednosnice i državne obveznice;
- dionički otvoreni investicijski fondovi - u strukturi imovine dominiraju dionice domaćih poduzeća, banaka i drugih izdavatelja te dionice inozemnih izdavatelja;
- obveznički otvoreni investicijski fondovi - u strukturi imovine dominiraju obveznice koje izdaju država, gradovi, poduzeća i drugi izdavatelji;
- mješoviti otvoreni investicijski fondovi - u strukturi imovine podjednako su zastupljene dionice i obveznice domaćih i inozemnih izdavatelja

Rizičnost ulaganja u investicijske fondove determinirana je vrstom imovine koja dominira u portfelju fonda. Ulaganja u novčane i obvezničke fondove smatraju se najsigurnijima kako je stupanj rizičnosti kod njih obično najniži, a sukladno tome i njihov prinos je najniži. Najveći stupanj rizičnosti, ali i najviši prinosi vežu se uz dioničke fondove kako su cijene dionica vrlo promjenjive, kako u smislu rasta tako i u smislu pada cijena na tržištu. Razlozi investiranja u fondove (Hrportfolio, 2019):

1. ne mora se pratiti mnoštvo vijesti koje utječu na cijenu vrijednosnih papira;
2. ne mora se pratiti kretanje cijene vrijednosnih papira, kako bi u pravom trenutku kupili ili prodali određeni vrijednosni papir (za fond to obavljaju fond menadžeri uz angažman analitičara, brokera, investicijskih odbora i investicijskih savjetnika);
3. široka paleta fondova koji nude različite strategije ulaganja od konzervativnih do agresivnih, od orijentiranih na lokalna tržišta do onih koji investiraju na svjetskim tržištima kapitala, a sve to pruža mogućnost stvaranja širokog raspona prinosa ovisno ovisini rizika koju nosi odabrani fond;
4. investira se prema mogućnostima i željama - nema obvezujućih ugovora;
5. u svakom trenutku ima se pristup do dijela ili cjelokupne imovine - novac nije oročen;
6. u svakom trenutku zna se koliko iznosi imovina;
7. HANFA (regulator tržišta), depozitar (depozitna banka), te nezavisni revizori dnevnim i periodičnim nadzorom osiguravaju ispravnost poslovanja što stvara sigurnu okolinu za investiranje;

8. otvoreni investicijski fondovi zbog svoje veličine postižu niske troškove trgovanja vrijednosnim papirima za razliku od individualnih investitora;
9. konkurentni dugoročni prinosi konzervativnih fondova u odnosu na kamate na depozite u bankama;
10. dokazan način funkcioniranja i stvaranja prinosa kroz godine postojanja fondova u svijetu.

5. ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada je bio analiza planiranja financijske budućnosti. Kako bi se steklo vladanje novcem potrebno je koordinirati više stvari: odrediti trenutnu financijsku situaciju pojedinca, identifikacija sve što osoba želi napraviti sa svojim novcem, odnosno postaviti si financijske ciljeve. Zatim treba stvoriti plan kako će ispuniti, identifikacija alternative s kojima će ostvariti ciljeve. Potom slijedi odabir, evaluacija najpovoljnijih alternativa. Predzadnji je korak kreiranje i implementacija plana financijskih aktivnosti, a završno je kontrola i revizija plana učestalo po potrebi samog pojedinca. Planiranje osobne financijske pozicije nije niti malo lagana iz razloga što svaki pojedinac ima različite želje i mogućnosti te ne postoji univerzalna formula prema kojoj bi se sastavio plan. Kada se sagleda ukupna financijska pozicija kućanstva moguće je postaviti i određene ekonomske i financijske ciljeve koji će se određenom financijskom strategijom ostvarivati ubudućnosti u kratkom, srednjem i dugom roku. Što uključuje štednju za starost, financiranje kupovine stana kroz stambeni kredit, kupnju novog automobila itd. Važno je voditi računa oprioritetima i hijerarhiji ciljeva te je li to u skladu s realnim mogućnostima.

Budžet kućanstva je financijski plan primanja i izdataka za razdoblje od mjesec dana/tjedno/jednogodišnje. To je najvažniji alat obiteljskog financijskog planiranja. Preko proračuna pojedinac stječe kontrolu nad svojom potrošnjom i na svojim zaduživanjem. Ako mu nedostaje sredstava za financiranje može pozajmiti novac od banke, ali uvijek treba gledati sa šireg spektra i pokušati uvrstiti sverizike koji mogu proizaći iz pozajmljivanja novca kao i iz akumuliranja sredstava kroz štednju ako ima na raspolaganju trenutno više novca nego što mu je potrebno.

Kod financijske budućnosti pojedinca treba uzeti u obzir više čimbenika. Neki od njih su averzija prema riziku. Prema tome poznajemo tri vrste ulagača konzervativan, umjeren ili agresivan. Vremenska vrijednost novca, kada je ulagač započeo osiguravati svoja financijska sredstva. Ročnost, koliko je dugo ulagač spreman biti bez svoga novca. Kako bi ulagač ostao što više zaštićen od mogućnosti gubitka potrebno je detaljno planirati plan ulaganja.

Jedan od pogodnijih planova za ulagača je da mladi ulagači ulažu agresivno te ako se i dogodi pad vrijednosti može se kroz godine oporaviti njegova financijska situacija, dok stariji ulagači ulažu u sigurnije investicije s malom mogućnosti gubitka financijskih sredstava.

LITERATURA

Knjige:

1. Baker, P. (2005.) Mudrost bogatih. Zagreb: Katarina Zrinski.
2. Barbić, D. et al. (2018.) Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu.
3. Cvrlije, D. (2014.) Povezanost koncepta financijske pismenosti s uspješnošću upravljanja osobnim financijama. Doktorski rad. Zagreb: Ekonomski fakultet.
4. European Parliament (2015.) Improving the financial literacy of European consumers.
5. French, D. et al. (2014.), Financial Literacy and Over-Indebtness in Low-Income Households. Working paper 14-04, Centre for Irish Business and Economic Performance.
6. Habschick, M. et al. (2007.), Survey of financial literacy schemes in the EU27, VTMarkt/2006/26H – Final Report, Financial Services Evers-Jung, Research and Consulting.
7. Hilgert, M. et al. (2003.) Household Financial Management: The Connection between Knowledge and Behavior, Federal Reserve Bulletin
8. Ivanov, M. (2018.) Moj novac, moja budućnost. Zagreb: Štedopis, Institut za financijsko obrazovanje.
9. Kapoor, .J.R. et al. (1988.) Personal finance, IRWIN.
10. National Council on Economic Education (2005.) What American Teens and Adults Know About Economics.
11. OECD (2015.) Improving Financial Literacy: Analysis of Issues and Policies, OECD, Paris.
12. Santini, G. et al. (2005.) Vodič za razumijevanje osobnih financija. Zagreb: RiFin.

Članci:

1. Lusardi i O.S. Mitchell, (2014.) The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. Journal of Economic Literature. vol. 52, no. 1, 2014, str. 5-44.

Internet izvori:

1. Hanfa. Dostupno na: <https://www.hanfa.hr/investicijski-fondovi/> (08.09.2019.)
2. Hrvatska institucija za financijsku edukaciju (2019.) Dostupno na: <http://www.hife.hr/sadrzaj/stednja/4> (08.09.2019.)
3. Hrvatska narodna banka. Dostupno na: https://www.hnb.hr/documents/20182/2446103/h-brosura_financijska_pismenost_stednja.pdf (08.09.2019.)
4. Hrportfolio. Dostupno na: <https://hrportfolio.hr/o-fondovima/opcenito-o-fondovima> (09.09.2019.)
5. Investopedia. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/investing/simple-ways-invest-real-estate/> (09.09.2019.)
6. Ivanov, M. (2015/2017.) Osobne financije: nastavni tekst predavanja za studente
7. Zakon o osiguranju štednih depozita, Narodne novine broj 177/04, 119/08, 153/09 i 80/13
8. Addiko bank. Dostupno na: addiko.hr/financijska-pismenost/izracunajte-svoju-financijsku-situaciju (30.9.2019)

Popis slika

Slika 1. Proces financijskog planiranja	12
Slika 2. SMART metoda određivanja ciljeva i pitanja za ciljeve	16

Sažetak

Planiranje financijske budućnosti

Proučavanje planiranja financijske budućnosti pojedinca postaje sve važnije s obzirom na situaciju u Republici Hrvatskoj u kojoj su se brojni građani, koji nisu na vrijeme počeli planirati svoju osobne financije, našli u nepovoljnoj financijskoj situaciji, a država im ne može pomoći u dovoljnoj mjeri i zaštititi ih da ne budu na granici siromaštva. Brojne financijske krize i situacije poput problematičnih zaduživanja građana u švicarskom franku, provođenjem mirovinske reforme u kojoj je svaki pojedinac odgovoran za svoju vlastitu mirovinu, dovode dotoga da je nužno da svaki pojedinac zna samostalno isplanirati svoju financijsku situaciju, procijeniti svoje zaduživanje i potrebe za ulaganjem kako bi bio u balansu u svojem budžetu kućanstva.

Ključne riječi: financijska budućnost, planiranje, osobne financije

Summary

Planning of personal finance

Studying the planning of an individual's financial future is becoming increasingly important given the situation in the Republic of Croatia, where many citizens, who did not start planning their personal finances on time, found themselves in an unfavorable financial situation and the state could not sufficiently help and protect them. not to be on the verge of poverty. Numerous financial crises and situations, such as the problematic borrowing of citizens in the Swiss franc, the implementation of a pension reform in which each individual is responsible for his or her own pensions, make it necessary for each individual to be able to plan their financial situation independently, assess their borrowing and investment needs to keep it in balance in your household budget.

Key words: financial future, planning, personal finance